

Wensen tav wijzigingen op de Nederlandse standaard voor beschrijven van begrippen

Van: Expertgroep NORA Begrippenkader (contact via: Toine Schijvenaars)

Datum: 8 november 2023

Samenstelling Expertgroep NORA Begrippenkader

(https://www.noraonline.nl/wiki/Expertgroep_NORA_Begrippenkader)

Toine Schijvenaars – VNG, ArchiXL (trekker van de expertgroep)

Jan van Bon – Stichting SURVUZ

Brian Dommisse – ROSA (onderwijs), Kennisnet

Rogier van Dam – Logius

Fokke Schipper - VZVZ

Danny Greefhorst - MIDO

Eric Brouwer - NORA

Aanleiding

De Nederlandse standaard voor beschrijven van begrippen (NL-SBB) is nu gepubliceerd voor consultatie op <https://profielstelselcatalogus.pldn.nl/>. De Expertgroep NORA Begrippenkader heeft als uitgangspunt dat de beschrijving van de begrippen in het NORA Begrippenkader conform de NL-SBB zal worden uitgevoerd. Dat uitgangspunt is ook omarmd door vertegenwoordigers van begrippenkaders in andere overheidsdomeinen (bijv. [onderwijs - ROSA Begrippenkader](#)).

De expertgroep heeft echter op basis van de versie die nu is gepubliceerd een aantal bevindingen en wensen tot wijzigingen geïnventariseerd, die de bruikbaarheid van NL-SBB ten goede zou komen. In plaats van die bevindingen en wensen afzonderlijk door de leden van de expertgroep in de kantlijn van de consultatieversie op te nemen, hebben we gemeend dat alle wensen die we gemeenschappelijk onderschrijven te bundelen in dit document.

Bevindingen en wensen

Algemeen

- **Definities:** In NL-SBB zijn geen richtlijnen opgenomen voor het opstellen van een definitie. De vraag is of dit een bewuste keuze is of dat dit onderdeel van NL-SBB zou moeten zijn (al of niet met een verwijzing naar een externe bron). In de Expertgroep is het voorstel geopperd om ISO 704 te hanteren. Een korte Nederlandse samenvatting is hier te vinden: https://www.noraonline.nl/wiki/Expertgroep_NORA_Begrippenkader_20231003#ISO_704

In de definities die in NL-SBB staan wordt nu de begripsnaam (in NL-SBB is dit de naam van een kenmerk) herhaald (bijv. *definitie - Een definitie is een verwoording van de betekenis van een begrip waarmee het begrip kan worden onderscheiden van andere begrippen.*). We pleiten ervoor om de begripsnaam niet te herhalen in de definitie en dit ook als richtlijn te gaan hanteren voor begrippenkaders.

- **Groepering van kenmerken in overzicht:** Voor de leesbaarheid en later ook voor implementatie in editing-omgeving zou het wenselijk zijn om alle kenmerken die bij elkaar horen ook in de presentatie in het overzicht

(<https://profielstelselcatalogus.pldn.nl/#begrip>) te groeperen. Bijvoorbeeld alles wat met aanduiding te maken heeft onder de groep Aanduiding (voorkeursterm, afkorting, alternatieve term, zoekterm), alles wat met betekenis en uitleg te maken heeft onder de groep Betekenis (definitie, toelichting, voorbeelden, uitleg, context) etc.

Kenmerken

- **Alternatieve term (reikwijdte aanpassen)** (<https://profielstelselcatalogus.pldn.nl/#dfn-alternatieve-term>): Voorstel is om die alleen te gebruiken voor een synoniem, die (bijna) dezelfde betekenis heeft, maar niet de voorkeursaanduiding is. De voorbeelden die genoemd worden (meervoudsvormen, onregelmatige vormen) zijn in de ogen van de expertgroep zoektermen die je wel kunt gebruiken voor indexering, tooltips-toepassingen etc., maar verborgen wilt houden. Voor formele afkortingen die ook als voorbeeld worden genoemd is er een aanvullende wens.
Te overwegen valt om ook begrippen uit een andere taal die vaak worden gehanteerd (zeker bij implementaties door softwareontwikkelaars) ook als alternatieve term te beschouwen. Bijvoorbeeld voor het begrip ‘wijziging’ wordt regelmatig de aanduiding ‘change’ gebruikt, voor “softwareontwikkelaar” de aanduiding ‘software developer’.
- **Afkorting (toevoegen)**: Omdat SKOS wordt gevolgd in de uitwerking en alternatieve term gebaseerd is op de property `skos:altLabel` worden afkortingen als alternatieve term nu beschouwd in NL-SBB ((<https://www.w3.org/TR/skos-primer/#secalt>). De expertgroep pleit voor een apart kenmerk op te nemen voor afkortingen.
- **Zoekterm (reikwijdte aanpassen)** (<https://profielstelselcatalogus.pldn.nl/#dfn-zoekterm>): De meeste voorbeelden onder alternatieve term zijn in de ogen van de expertgroep in feite zoektermen (dus meervouden, onregelmatige vormen, spellingsvarianten etc.) die je wel wilt vastleggen om ze te gebruiken bij indexeringen, mouse-over- en tooltips-toepassingen etc., maar verder verborgen wilt houden.
- **Context (toevoegen)** ([par. 4.1.1, best practice 2](#)): De voorgestelde aanpak bij twee voorkeurstermen die qua voorkomen hetzelfde zijn maar qua betekenis verschillen vinden we geen goed voorstel. Op “papier” zal dit werken maar in de verwerking leidt dit tot allerlei ongewenste neveneffecten, bijv. bij de al eerder genoemde indexering en toepassingen. We pleiten ervoor om de context op te nemen als een apart kenmerk en niet tussen haakjes achter de voorkeursterm. Dus niet *bank (zitobject)* maar:
Voorkeursterm: bank, Context: zitobject. In de presentatie (bijv. in een lijst) kunnen deze twee velden altijd nog gecombineerd getoond worden zodat de gebruiker al op het niveau van de aanduiding het verschil kan zien (zie als voorbeeld [onderwijsactiviteit](#) in het ROSA Begrippenkader).
Als deze wijziging wordt doorgevoerd is het tevens raadzaam om richtlijnen op te stellen wat ingevuld kan worden bij “context”. Die richtlijn zou ons inziens heel goed kunnen zijn dat men vrij is om contexten op te voeren die helpen bij het onderscheid te kunnen maken. NB de voorbeelden bij best practice 2 nl. *bank (zitobject)* en *bank (financiële instelling)* zouden ook met andere kenmerken kunnen worden opgelost (bijv. met “heeft bovenliggend begrip” en “heeft onderliggend begrip”).
- **Werkingsgebied (toevoegen)**: Afhankelijk van de precieze invulling van het gewenste kenmerk Context (zie hierboven) is het te overwegen om “werkingsgebied” als apart

kenmerk toe te voegen. In de NORA wordt werkingsgebied gedefinieerd als “het domein [...] waarin het element (standaard, principe, voorziening..) wordt of kan worden toegepast” (<https://www.noraonline.nl/wiki/Eigenschap:Werkingsgebied>).

- **Datum laatste wijziging (toevoegen):** naast het kenmerk “wijzigingsnotitie” is het ons inziens ook van belang van wanneer een wijziging dateert. (NB dit is wat anders dan de “Historienotitie” die veel breder van toepassing en invulling kan zijn).

Het volgende is getuige de tekst bij Use cases <https://profielstelselcatalogus.pldn.nl/#use-cases>) nog niet uitgewerkt en bestempeld als een *could have*:

Het is mogelijk de status van een beschrijving van een begrip uit te drukken (could have). **Als beheerder van begrippen wil ik de status van een beschrijving van een begrip kunnen uitdrukken zodat ik bij de beschrijvingen van begrippen die in ontwikkeling zijn of vanaf een bepaalde datum geldig zijn maar na een vastgelegde einddatum niet meer, kan aangeven of ze vastgesteld en geldig zijn of verouderd zijn.**

- **Status (toevoegen):** we beschouwen een dergelijk kenmerk als minimaal een *should have* en wellicht zelfs een *must have*. Het is randvoorwaardelijk om richting een beoogde gebruikersgroep aan te kunnen geven hoe zijn zich kunnen/moeten verhouden tot het begrip en de definitie. Het opnemen van het kenmerk “status” vinden we relevant omdat we in begrippenkaders ook begrippen die nog in bewerking zijn, reeds kunnen publiceren, zodat gebruikers zich erdoor kunnen laten inspireren enerzijds en erop kunnen reageren anderzijds, maar dat zij hierdoor wel een disclaimer meekrijgen (let op, begrip en de beschrijvingen kunnen nog veranderen). Zonder die status moet een gebruiker maar gissen of afleiden uit de kenmerken of iets wel of niet een bepaalde status heeft. De invulling van welke statussen we dan onderscheiden is hierbij wel een aandachtspunt, we pleiten voor een vaste waardenlijst waarmee de life-cycle van een begrip kan worden weergegeven.
Uiteraard is een status-aanduiding veelal context-gebonden, iets wat in het ene begrippenkader is vastgesteld hoeft niet altijd ook reeds vastgesteld te zijn in het “eigen” begrippenkader. Niettemin zou bijv. dat als iets in het NORA Begrippenkader is vastgesteld wel degelijk relevant zijn om te weten bij het al of niet adopteren van dat begrip in een ander begrippenkader.
- Wat voor Status geldt (en icm daarmee nodig zijn), geldt ook voor de gewenste kenmerken **Begin geldigheid** en **Einde geldigheid**.